

Eindtermen in het Vlaamse onderwijs

Waar komen ze vandaan?
Hoe evolueren ze in de tijd?

Structuur

- ET'en in decreet inspectie en begeleiding (jaren '90): dia's 3-7
- Wijzigingen over de jaren heen (jaren '90 – vandaag) dia 8-11
- Onderwijskundige/juridische kanttekeningen dia's 12-20
- Waarom dit initiatief? dia's 21-22

Decreet inspectie & begeleiding (17 mei 1991)

Bron: DE EINDTERMEN "Wat heb je vandaag op school geleerd?" Algemene toelichting bij de eindtermen, Dep. Ond. - augustus 1993

- ET'en: door de gemeenschap vastgestelde doelstellingen die door de school voor de meerderheid van de leerlingen moeten gerealiseerd worden aan het einde van een bepaald onderwijsniveau
- In het licht van de eigen opvoedingsprojecten van de schoolbesturen zal ET'en formuleren met de nodige voorzichtigheid moeten gebeuren
- Meer onderwijskundig bekeken zijn ET'en gekenmerkt door een koppeling van leerinhouden aan een erop betrokken gedrag van de leerling

Decreet inspectie & begeleiding (17 mei 1991)

Bron: idem (2)

- Waarom ET'en?
 - Eigentijds concept van kwaliteitsbewaking voor onderwijs tot stand brengen
 - Roep naar verantwoording (voor de toekenning van onderwijsmiddelen)
- Overheid
 - voorzag voor zichzelf in inspecteurs
 - stelde evenredig aantal pedagogische begeleiders ter beschikking van koepels
 - richt de Dienst voor Onderwijsontwikkeling (DvO) op

Hoe kwamen de ET'en tot stand?

Bron: idem (3)

- DvO maakt voorstellen van ET'en
- Vlor adviseert
- Vlaamse Regering bepaalt de ET'en op eensluidend advies van de Vlor
- Bekrachtiging door het Vlaams Parlement

- DvO maakt peilingtoetsen
 - om na te gaan of ET'en bereikt worden

Relatie met de vrijheid van onderwijs

Bron: idem (4)

- Wijze waarop scholen ET'en aanbieden kan vrij bepaald worden
- Individuele beoordeling leerling behoort toe aan andere organen dan inspectie (in SO: de klassenraad).
- Begrip *ET'en* schaadt nergens autonomie van schoolbesturen om leerplannen uit te werken
 - Schoolbesturen kunnen op autonome wijze verdere uitwerking of verdieping of uitbreiding aan ET'en geven
 - De verhouding tussen ET'en en opvoedingsprojecten zal in de leerplannen een balans in evenwicht moeten zijn

Verschuivingen in onderwijsprincipes

zelfde bron (5)

• specialisatie	>>>	algemene vorming
• zuivere kennis	>>>	toegepaste kennis
• cognitief leren	>>>	harmonische vorming
• vakgerichte ordening	>>>	totaliteitsonderwijs
• sequentiële opbouw	>>>	exemplarisch onderricht
• korte-termijnleren	>>>	beklijvend leren

Paar wijzigingen over de jaren heen

- Legislatuur Van den Bossche (91-99): Arbitragehof vernietigt ET'en basisonderwijs wegens méér dan minimumdoelen
 - afwijkende eindtermen goedgekeurd (Steinerscholen)
- Legislatuur Vanderpoorten (99-04): bindend advies van de Vlor wordt vervangen door gewoon advies
- Legislatuur Vandenbroucke (04-09): aangepaste ET'en voor o.m. wetenschappen en moderne vreemde talen in SO, ict, STEM, ondernemerschap in BaO en SO
- Legislatuur Crevits (14-19): maatschappelijk debat en herziening kaderdecreet

Nieuwe kaderdecreet van januari 2018

- ET'en basisgeletterdheid
- Decretale uitbreidingsdoelen Nederlands
- ET'en voor de B-stroom
- Specifieke ET'en (D, D&A)
- Restcategorie 'andere doelen'
- Curriculumdossiers
- *“Het schoolbestuur ontwikkelt in omvang beperkte leerplannen die voldoende ruimte laten voor de inbreng van scholen, leraren, lerarenteams of leerlingen en waarin de ET'en letterlijk moeten worden opgenomen”*
- Kwaliteitscontrole: wordt voor het eerst nadrukkelijk op ET'en gelegd

Hoe komen de ET'en tot stand?

- De ontwikkelcommissies formuleren “*een beperkt aantal sober geformuleerde, duidelijke, competentiegerichte en evalueerbare onderwijsdoelen waar de aspecten kennis, vaardigheden, inzichten en, indien van toepassing, attitudes aan bod komen (...).*”
- Daarna worden ze voorgelegd aan een valideringscommissie
- Door de Vlaamse regering ingediend bij het Vlaams Parlement
- Adviesrol van Vlor wordt verder beperkt
- De ET'en worden geformuleerd i.f.v. zestien sleutelcompetenties

Legislatuur Minister Weyts (19-24)

- Beleidsnota, o.m.
 - Nadruk op belang van Nederlands
 - Klemtoon op kennisverwerving
 - Stuurgroep (die kader bekijkt waarin de ontwikkelcommissies werken)
 - Na evaluatie basisgeletterdheid, ook implementatie in BaO
 - Aandacht voor samenspel eindtermen en beroepskwalificaties (bso-tso)
 - Kwaliteit opvolgen
 - Via gevalideerde, gestandaardiseerde, genormeerde proeven
 - Leerwinst, eindtermen bereikt?
 - Op niveau leerling, school (en Vlaamse gemeenschap)

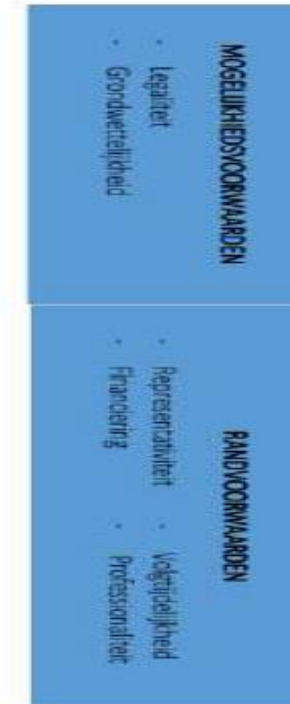
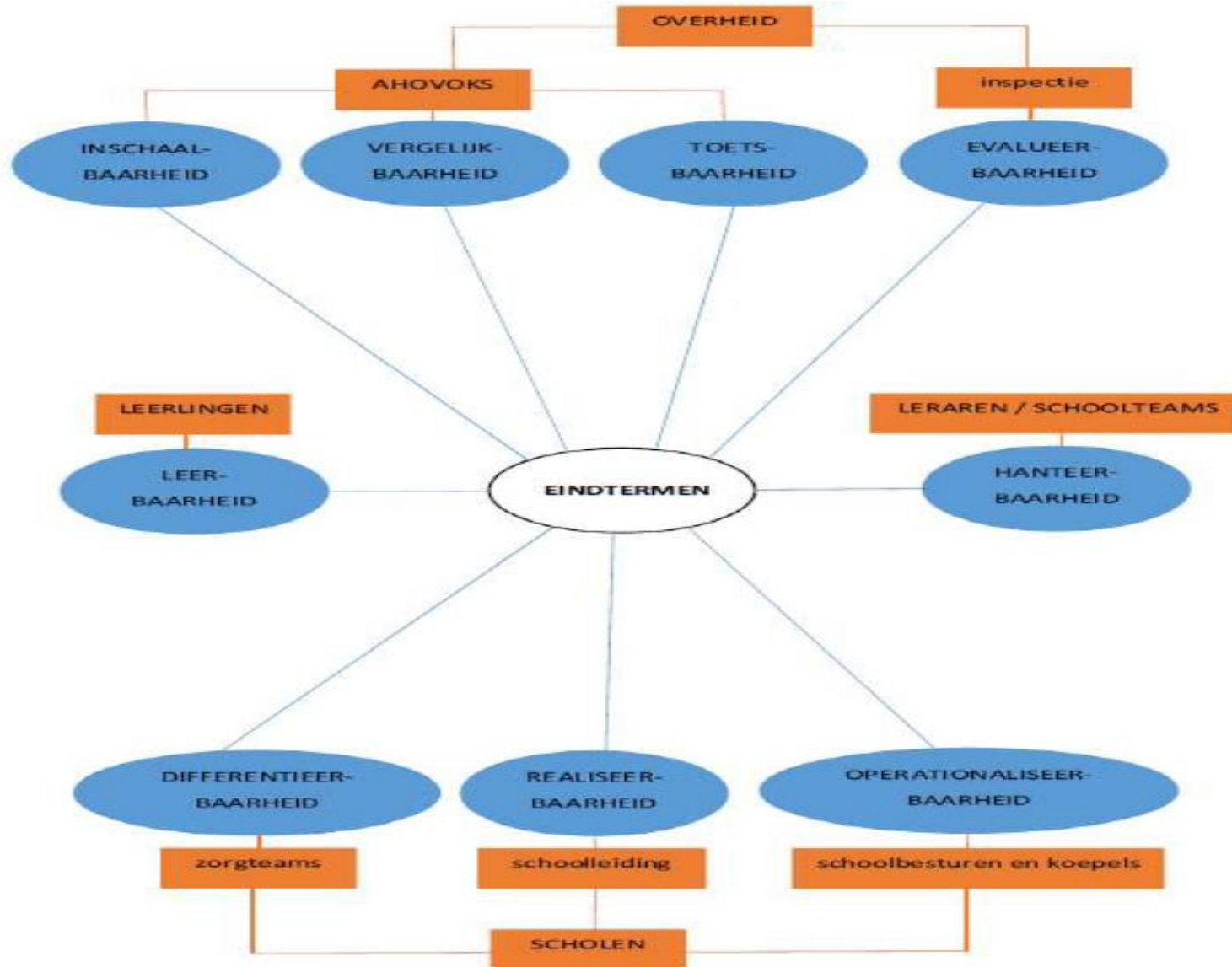
Kanttekeningen: onderwijskundig

Simons & Kelchtermans, De actuele werking en doeltreffendheid van de ET'en als beleidsinterventies in Vlaanderen, april 2016

- ET'en: beleidsinstrument in het kader van kwaliteitsbewaking.
 - Maatschappelijke context is intussen sterk anders
- Geleidelijk aan zijn er nieuwe gebruikscriteria bijgekomen.
 - In het begin vooral evalueerbaarheid en operationaliseerbaarheid
 - Meer en meer actoren maken gebruik van de ET'en vanuit hun eigen perspectief
- Verschillende verwachtingen kunnen voor spanningen zorgen.
 - ET'en worden voor verschillende zaken gebruikt
 - Hun doeltreffendheid beoordeeld vanuit onverzoenbare criteria

Kantttekeningen: onderwijskundig

Simons & Kelchtermans (2)

Kantttekeningen: onderwijskundig

Simons & Kelchtermans (3)

- Vier scenario's
- Oorspronkelijke doel = kwaliteitsbewaking: perspectief van de inspectie voorop
 - ET'en moeten te beoordelen zijn tijdens doorlichtingen
 - Moeilijk verzoenbaar met bv. begrip 'differentieerbaarheid' en hanteerbaarheid door leraren

Kantttekeningen: onderwijskundig

Simons & Kelchtermans (4)

- Beschouw ET'en niet als instrumenten die direct pedagogisch, didactisch bruikbaar moeten zijn
- Moet kwaliteitsbewaking of kwaliteitsontwikkeling/-zorg vertrekpunt zijn?
- Leerlingen verschillen. Dus is doeldifferentiatie nodig VERSUS Eindtermen zijn minimale doelen voor iedereen (kwaliteitsbewaking!)
- Invulling van het begrip 'minimaal' is cruciaal.
 - 'minimaal' als basisvorming die voor elke leerling essentieel is OF
 - 'minimaal' als minimumcriteria voor leerplanontwikkeling en -beoordeling
- Vraag naar de precieze relatie tussen eindtermen en leerplannen.

Kanttekeningen: juridisch (1),

Johan Lievens, TORB, 2018-19, 4-5

- Geen afwijkingsmogelijkheid voor o.m. ET'en basisgeletterdheid?
- Raad van State ivm ET'en basisgeletterdheid: school behoudt haar autonomie bij de evaluatie van de leerlingen
- Worden sommige scholen met een bepaalde populatie niet gestraft omdat ze meer risico lopen op een negatief inspectieverslag?
- Als de densiteit van de ET'en toeneemt, komt de vrijheid van onderwijs in het vizier
 - Nochtans eist het decretale kader 'sobere' ET'en

Kanttekeningen: juridisch (2)

Johan Lievens, TORB, 2018-19, 4-5

- Formuleren van extra doelen lijkt te resulteren in een inperking van de vrijheid van de onderwijsverstrekkers
- Eigenaarschap ET'en: bij de leraren. Maar de grondwettelijke onderwijsvrijheid komt de onderwijsverstrekkers toe, i.e. de schoolbesturen
- Paradoxe spanning tussen legaliteitsbeginsel en de onderwijsvrijheid
- Niet duidelijk of valideringscommissie en de Vl. Reg. nog de bevoegdheid hebben om zelf wijzigingen door te voeren.
- Verstrengen juridische bindingskracht van alle ET'en is juridisch discutabel

Kanttekeningen: onderwijskundig

Roger Standaert, in Torb, 2018-2019, 4-5

- De uiteindelijke tot stand gekomen lijst: zo complex!
- Primaat van politiek en van centraliserende overheid heeft grote terreinwinst geboekt
- ‘De lat hoger’? Is men vergeten dat het om minima gaat?
- Toevoeging taxonomie is didactische ingreep
- De huidige ET’en: in de jaren ‘90 ... strijdig met de onderwijsvrijheid

1ste graad A-stroom, voorbeeld (1)

10.8 - De leerlingen gebruiken het inzicht in de belangrijkste regels en kenmerken van het Standaardnederlands als taalsysteem ter ondersteuning van hun communicatieve handelingen.

Kennis

*** Feitenkennis**

- Samenstellingen en afleidingen: voorvoegsel, achtervoegsel, meervoud/enkelvoud, verkleinwoord, stam, uitgang
- Werkwoordstijden: onvoltooid tegenwoordige tijd, voltooid tegenwoordige tijd, onvoltooid verleden tijd, voltooid verleden tijd, onvoltooid toekomstige tijd
- Woordsoorten: zelfstandig naamwoord, bijvoeglijk naamwoord, werkwoord, voornaamwoord (zelfstandig, bijvoeglijk, wederkerend, wederkerig, onbepaald, persoonlijk, bezittelijk, betrekkelijk, aanwijzend, vragend), lidwoord (bepaald, onbepaald, ontkennend), voegwoord, voorzetsel, telwoord (bepaald, onbepaald, hoofdtelwoord, rangtelwoord), bijwoord, tussenwerpsel.
- Zinsdelen: onderwerp, persoonsvorm, gezegde, lijdend voorwerp, meewerkend voorwerp, voorzetselvoorwerp, handelend voorwerp, bijwoordelijke bepaling.
- Zinsoorten: ontkennende/bevestigende zinnen, mededelende/vragende/bevelende/uitroepende zinnen, actieve en passieve zinnen, enkelvoudige en samengestelde zinnen (onderschikking en nevenschikking)
- Betekenisrelaties: synoniem, homoniem, letterlijk/figuurlijk

- Beeldspraak en vergelijking

*** Conceptuele kennis**

- Onderscheid klank- en schriftbeeld
- Samenstellingen en afleidingen: voorvoegsel, achtervoegsel, meervoud/enkelvoud, verkleinwoord, stam, uitgang
- Werkwoordstijden: onvoltooid tegenwoordige tijd, voltooid tegenwoordige tijd, onvoltooid verleden tijd, voltooid verleden tijd, onvoltooid toekomstige tijd

-

1ste graad A-stroom, voorbeeld (2)

10.8 - De leerlingen gebruiken het inzicht in de belangrijkste regels en kenmerken van het Standaardnederlands als taalsysteem ter ondersteuning van hun communicatieve handelingen.

- Woordsoorten: zelfstandig naamwoord, bijvoeglijk naamwoord, werkwoord, voornaamwoord (zelfstandig, bijvoeglijk, wederkerend, wederkerig, onbepaald, persoonlijk, bezittelijk, betrekkelijk, aanwijzend, vragend), lidwoord (bepaald, onbepaald, ontkennend), voegwoord, voorzetsel, telwoord (bepaald, onbepaald, hoofdtelwoord, rangtelwoord), bijwoord, tussenwerpsel

- Zinsdelen: onderwerp, persoonsvorm, gezegde, lijdend voorwerp, meewerkend voorwerp, voorzetselvoorwerp, handelend voorwerp, bijwoordelijke bepaling

- Zinsoorten: ontkennende/bevestigende zinnen, mededelende/vragende/bevelende/uitroepende zinnen, actieve en passieve zinnen, enkelvoudige en samengestelde zinnen (onderschikking en nevenschikking)

- Betekenisrelaties: synoniem, homoniem, letterlijk/figuurlijk

- Beeldspraak en vergelijking

* Procedurele kennis

- Spelling van woorden met vast woordbeeld: klankzuivere woorden en hoogfrequente niet-klankzuivere woorden

- Spelling van woorden met veranderlijk woordbeeld: werkwoorden, klinker in open/gesloten lettergreep, verdubbeling medeklinker, niet-klankzuivere eindletter

- Hoofdletters

- Interpunctietekens: punt, komma, vraagteken, uitroepeteken, dubbele punt, spatie, aanhalingstekens

- Congruentie

- Diakritische tekens: trema, koppelteken en apostrof

- Uitspraaktekens zoals accenttekens

Dimensies eindterm

Cognitieve dimensie: beheersingsniveau toepassen

Werkgroep eindtermen in Vlaamse onderwijsraad

- Zoeken naar consensus onder de geledingen
- Overleg met overheden nadrukkelijk openhouden
- Deze eindtermensessies
 - Reflectiemoment
 - Aanzet tot verder debat

Eindtermen: omzien en vooruitkijken

1. 23/1 - Een onderwijskundig en juridisch perspectief
2. 31/1 - Bouwstenen voor een harmonische vorming in de 2de en de 3de graad van het secundair onderwijs. Basisvorming, doorstroomgerichte vorming en beroepsgerichte vorming in balans?
3. 14/2 - Werken aan modernisering eindtermen in het basisonderwijs
4. Maart 2020 - Evaluatie van het eindtermenstelsel
5. April-mei 2020 - Ontwikkelingsdoelen en handelingsplanning (in relatie met IAC)